

és felszerelése ilyen létesítmények felállítására, és hogy a Nemzetközi Vöröskereszt Bizottság egy napon kérdőre vonhatja a Magyar Vöröskeresztet, megtett-e minden lehetségest az ilyen segítségért folyamodó szenvedő emberekért. A kérvényt a magyar külügyminisztérium is támogatta, de mire a miniszterelnök irodája július 14-én továbbította a kérést a külügyminisztériumhoz, a megyékből való deportálásokat már befejezték. *Vádirat*, 3:186–188. o.

15. Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 214–218. o.

16. Munkácsi, *Hogyan történt?*, 164. o. Jungert-Arnóthy ezen állítását az eredeti minisztertanácsi jegyzőkönyvek nem tartalmazzák.

17. Faragho állítása szerint senki sem tett panaszt a csendőrség magatartására, de kénytelen volt kivizsgálni egy nagyváradi esetet, ahol „természetszerűleg” a majdnem ezer prominens keresztény körében, akik zsidó vagyont rejtegettek, „kedvezőtlen megjegyzés” hangzott el. Büszke volt csendőreinek fegyelmezettségére: „Ha tekintetbe vesszük azt, hogy munkaszolgálat és kitelepítés céljából eddig már több mint 400 000 zsidót szállítottunk ki, akkor a nullával egyenlőnek kell vennünk azt, hogy ha a 20 000 magyar csendőrből pár csendőrrel szemben panaszok merültek volna fel.” *MOL*, 1. tekercs.

18. Mester állítólag nehezményezte, hogy sok zsidó mentesítését semmibe veszik a helyi hatóságok, mert erre vonatkozóan csakis Bakytól vagy Endrétől hajlandók utasításokat elfogadni. Mester állítólag indítványozta, hogy a zsidókérdés intézését vegyék el a belügyminisztériumtól, és bizzák más hatóságra. A minisztertanácsi ülés jegyzőkönyve nem tartalmazza ezeket az állásfoglalásokat. Bővebben Mesterről lásd terjedelmes, 1977. február 28-án adott interjút, Bokor Péter: *Végjáték a Duna mentén*. RTV–Minerva–Kossuth, Bp., 1982, 126–181. o.

19. Lévai, *Fehér könyv, i. m.*, 52–53. o.

20. Zöldi 1944. január 15-én megszökött Magyarországról, miután tizenegy évi börtönbüntetésre ítélték a délvidéki mészárlásokban játszott szerepe miatt. A német megszálló csapatokkal tért vissza Magyarországra mint a Waffen-SS tagja. Lásd a 6. fejezetet.

21. 1946-ban lezajlott tárgyalásaiakon Jaross és Sztójay egymásnak ellentmondóan adta elő a minisztertanács június 23-i döntését. Sztójay azt állította, hogy a minisztertanács elhatározta a további deportálások beszüntetését, és engedélyezte a zsidók semleges országokba történő kivándorlását, míg Jaross azt állította, hogy Sztójay ugyan kifejezésre juttatta ellenkezését a további deportálásokkal szemben ezen az ülésen, de ekkor nem született döntés a leállításukra. Munkácsi, *Hogyan történt?*, 166–167. o. Lásd még Lévai, *Zsidósors Magyarországon*, 219–221. o.

22. *Az Endre–Baky–Jaross-per, i. m.*, 1994, 565. o.

23. Lásd a minisztertanács 1944. június 24-i ülésének jegyzőkönyvét in: *MOL*, 1. tekercs. A további részleteket a minisztertanács üléséről, valamint Jaross és Jurcsek állításaival kapcsolatban lásd Lévai, *Fehér könyv, i. m.*, 50–51. o. és Munkácsi, *Hogyan történt?*, 163–164. o.

24. Munkácsi, *Hogyan történt?*, 164. o. Lásd még Karsai Elek: *Ítélt a nép*. Bp., Kossuth, 1977, 204–208. o.

25. Pető Ernő nyilatkozata, *HfS*, 3:54–56. o.

26. Esterházy gróf több memorandumot készített a zsidóüldözésről, és személyesen adta át őket Horthynak. Jórészt az ő befolyására szánta rá magát a nuncius, aki Csákvár mellett élt egy birtokon, hogy mozgósítsa a semleges országok képviselőit, gyakoroljanak nyomást Horthyra és a magyar kormányra, és tájékoztassák a saját kormányukat meg a világot a magyarországi üldözésekről. Munkácsi, *Hogyan történt?*